

*Brevge of Advys van zyn Excellentie aan de Staaten Generaal, roer drie
Paincten van Deliberatis, omtrent de geschillen en zwaarigheden in
de tegenwoordige onstondighyde van tyd; wamentlyk, of te
verzorgen met des Spanjaard, of met den Hertog, of
zig te besibemmen en reddem met eigen magt.*

Den 7 February 1589.

Exhibé par son Excellence l'Assemblee des Etats Generaux le 7 de Fevrier 1589. Signé M. de Homann.

Mya Hoeren! Ik ben verfocht: gortest van de Wethouders, Coloacken, Capitouynen ende Wycmeesters deser Stadt van Antwerpen, om vrytyck myn goetduncken te willen seggen op en groote swarckheyden, die tegenwoordelyck voorgecomen syn. Ende alsoo ick my altoes heb laten gebruiken in alle saeken, diensende tot vorderinge ende behalven soo van de Landen int gencrael, als van deso Stadt int particulier. d'welck ick noch van meeninge ben (ingewalle my Godt die grabe gheeft) totter doot toe te continueren ende vervolgen; ende dat goetvonden is, dat ick v' lieben myn advys opene. Al v' stelue alsoo cant als mogelick is te kennen geuen.

Art. I.

In den oersten, soo en wilt ick v' lieden niet berghen, dat ick eenighe zwaerheyt gemaect hebbe, om en eghene ny voorhande in myn goetduncken te seggen, overmits ick toe vericheyden versen hebbe gemackt, soe wanneer ons Godt leest willen verzoeken, dat allerley clachten, beschuldighghen ende lasteringe, tegen my ende op mynon rugge gevallen syn. gelyckterwys als het in doese Stadt geschiede, doe Maestracht ingenomen wurde, ende int Gende, soe wanneer de Stadt van Durnyck wurde opgegeuen.

I I.

Waat nademaec dat bor in het vermogen der allermachtichsten Coninghen, oft sy schoen alle genoechsame middelen in handen hebben, nochtans oet en is te weren, dat menichmaal in verlies ende schade en vallen, oeremids dat die geschiedmissen der oorloghen menichkerley veranderingen onderworpen syn; doe veel te min dan eens, die atzoo wechtighe middelen in handen heeft als ick hebbe gehadt, ende soe weynich geboort, dat ick, nocht eenighe Stadt hebbe mogen met alzoedanigen voor-

raet versien als ick hegere hadde, noch oock te minne ordre stellen int gene dat die bewaernde des Lants een glack, soude hy alle moemilende schaden vermueghen te betalen.

I I I.

In salcker vraghen, dat alsticken raedt als men mach geuen, hinc goet oet hy soude wesen moghen, is onderworpen om goetd ofte quaedt gewonden te wurden, nae den voortgaek ende cynde d'welck, het welcke is in den handen van den Almachtigen, die alle saeken belyt nae zyn goede geliefte; soe dat myer gemden en schynt en wesen, dat een man van myn qualiteyt ende ouderdom, die so dyckwyls heeft den angel dor brose tingen verfocht, zyn versende opspraakke, ende oordeel van de geene die naer hant belieste daer op salken willen spoken, te stellen.

I V.

Ende dat noch veel min in doese saeke, daer eens anderen mans gebreck ende mishandelinghe toe moerder berispinge streck, dan die geene die zulcks niet en vermach.

V.

Niet te min, alsoe ick om diersche redenen, i anderen tyden verhaelt, myt eenighe zaecte meet ter herten hebbe gehadt dan het weluaren van den Lande, ende tot besouderz van doese Stadt van Antwerpen; so heb ick, om genoech te deene den voorz. herten die dat an my vericht hebben, naeh doese reyt my wel willen in dat d'ngler stellen, van te verwachten teene d'at ter naer sal maghen volgen; des te beryer hopende, om datto my verstockert hebben, dat de goede cicereynte dit myt aduys int goede zal noemen.

V I.

Soe sal ick dan in den eersten beginne van teene dat turischen mynon Heeren den Hertoch van Aijon ende de Heeren Staaten is gehandelt, dewyle ick genoech bemerkte
Qqqq 2 dat

dat voole personen sich daer inne verlusten, dat sy door tgoene den 17 der verleder maent so in dese als andere Steeden van desen Lande geschiet is, meynen al bereyde stoff gevonden te hebben, om myn eere ende reputatie an te lasten.

V I I

Ter oorsaecten van het welke ick v myn Heeren bidde, dat ghy wilt gedencken, hoe lango dat het angelopen heeft dat men eens met syn Hoogheyt heeft begoot te handelen, tot dat men met hem is overcomen, op dat ghy daer wt mocht merken, dat casus nvet en is geschiet zonder veele ende rypelick daer op te laten, ende oock overleggen, ende by my te beynyden de periculen, die my dochte dat soude moghen daer wt ryfen.

V I I I.

Ende voor also veele als men soude moeghen, dat de Landen ende Steeden oock dat inne groote zwarcheyt van horder zyde gemaect hebben; ick betonne wel tzelvde warachtich te wesen, al int signe dat die geens, die hen des nu moer belaggen, voel eer daer toe hebben verstaen dan andere; soe siet nochtan te bewenken, dat de langsaemheit van de voorsetuen resolutie met lieue brenghet ende bewyst, dat deselve genomen is geweest met gemeynen rypen raede van de Proutincien, Steeden ende Leeden derseluer, overmits men te beeter heeft connen overlegghen, datter geen naerder middel dan dat en was, om den Spanjaerde het hoofd te kunnen bieden.

I X.

Bidden v daeromme myne Heeren, dat ghy wilt de moete dien van toversteuedaeten, van tgoene ick in dier vergaderinghen hier in de Stede hebbe dien oengacnde voorgelouden, ende dat ghy bevraccht van de goene die er doen zyn an ende by gewaar, ende dat elcken van v overhaerich zy tgoene ick hem niet eenmaal, mer tot diuerliche reysen gesicht hebbe; spreckende elck een naer syne consciencie, ende allen passen besyden stellende.

X.

Want tselvde doende, suldy bruinden dat ick v menichmael geveroden, s wel dier vermacht hebbe, dat ghy my zoudt willen verklaren, oft ghy een v seiven middel hadt

om te beschermen, ende oft ghy begeerden eenighe anderen bystandt, of: oock anderen boeghemeyt wilt dan van de Hertoch van Anjou; ende dat ick voor v lieden menichmael geprotosteeert hebbe, dat zoe verre ghy eenich ander middel voerbrote, dat ick soude volgen, ende oock altyt verclaert ende v lieden beloofte, dat hoe lanigen voer ende resolutie dat ghy oock soude comen te nemen, waer doere het Viderlandt beschermte soude moeghen worden, dat ick v lieden niet en soude affgaen, mer met v lieden soude lesoen ende struen; ende sulc selfs wel getuyghen, dat ghy nooyt andere middelen hebt voorgeschoten, mer hebt het ancomen van den vorcktreuen Hertoch ten beszen by ghemeynen aduyse ende overdraeghen gelooten.

X I.

Dat men dan nu my alleen wilt wyzen, dat eenen yegelycken raet, en dunckt my nyet redelyck, alwaer oock datter noch merder ovgomt daer door toegcomen ware dan der geschiet en is; daer zochten, soe verre men de zaeche naer der waetheyt iossen wil, men beutnden zal dat het proflyt, dat wy door dese resolutie gemaect hebben, niet klein en is.

X I I.

ick en segge dit niet myn Heeren, om dat ick eenichsins wil verhooren het sake, dat onlanghs hier in de Smei ende elders is gebeurt, want het is verre van daer dat ick tzelvde in woeninghe be te doene, mer ter contrarie dunckt my, dat wy met goede reedenen moeghen seggen, dat den overlast die geschiet is ende voor handen was te doene, ingesalle datter Godt doer syne genade ende gracie niet en hadde verboet, is alzulck geweest, dat men niet en soude kunnen geloeehen, of: men mocht bliex wt dier oorzaecte, nuolgens den tractate van Bourdeaux (a), een Hertoghe voor veruallen houden van alle het rechte, dat hy, wt crachte van den ransche nischen hem ende den Smei gemaect, heeft op dotse Landen.

X I I I.

ick en wil nochtan niet lechenen, oft ick en hebbe goetgefunden hem ethier te oorsanghen, mer en twyffele oock niet, oft een legelyck sal bekenoer, die rechte sal willen oordoen, dat wy groot voordeel doer hem hebben gemaect, om den tydt van

(a) Boven pag. 228 aangeveert.

van drie jaeren laeck den vyant te moeghen wederstaene, ende doorloeghe te houden, (soe de Staten selfs oordeelen) andersins egien middel en hadden om langer te kunnen houden; ick en wil hier nyet disputeren, oft ingenalle wy ons daer toe hadden willen bequaemen, oft wy niet middel en genoech gehad en soudon hebben om den vyant te wederstaene, oft niet; meer alleenlyck segge ick, tzy hoe dattet zy, dat opinie van de Staten Generael ende der Provincien respectivelyck salcx is geweest.

XIV.

Welcken tydt geduerende, hebbende den viant twee machtighe legeren opperecht, heeft den eenen daer of voor Cameruyck te niete gebracht geweest, ende den anderen, te weten die hy doecken lezelen soezera hi volde houft gehad, wesende veel stercker ende grooter, metten welcken den viant ons wel gantelyck moende tander te brenghen, is noek soe verre gebracht ende qushyck getraectert geweest, dat den viant hier daer niet en heeft weede conuen behelpen, noch niet veel meer daer mede sal conuen wrichten. Hebben oock, door daerstemme van den Oorloechwylke van de voorreueren Hertoge, Lothum ontiet, daer vrede van de principale Republiken van Gelderlande is warden, ende daer daer die behoudensise des Furstendoms van Gelre ende Graefschap Surphen meest een kinck, soe de Staten der voorreueren Furstendoms van Gelre selfs verclaert hebben, twelck anders onwydelyck in handen den viant gevallen soude hebben; ende sincken bekenen, dat wy daer weede oock gewonnen hebben so veel tyt, dat daer en tuschen immer gestoruen syn de twee Soonen van den Coninc van Spaengien, dewelcke apparentlyck metter tyt sal oorlecke moeghen geuen, om deese Landen van de ware oorloeghe te verlicken, ende den hochmoet van de Spaenguerden, onse principale vianden, te doen sincken.

XV.

Ick en wil hier nyet verbaelen, wat voordeel alle de kercken van Vrancluyck hier door hebben genooten, hebbende wt dier oorzaecke gegreghen die vrye exercitie van de Religie, by middele van eenen gewetenlycke payte, welcke welcket wy oock niet klein noch verre van ons veruont en behooren en achten, meer sal alleenlyck by ons by tghene ons paruculier ende int besunder roech.

IV. Daer

XVI.

Welcken aengaende, ick niet lustel en achte, tot verberinghe van onse soecken, ende insonderheyt tot versterkhyt van der Religie, dat oer oorlecke van dier voorscreuen senneminghe van den Hertoghe, den naem ende wapenen van de Spaenguers syn in deesse Landen wighedams, dewelck ick voor een van de sterckste ende vaste fundamenten van onse vryheyt te hrouen ende te versterken achte, ingevalle wy deese occasie wt wyren wt te houuen.

XVII.

Want alsoe wy, naer myn goedducken, meer drie middelen en hebber waer op wy moeten letten; te weten, ons te verfoeden metten Spaenguern, oft touercomen met syn Hoocheyt, ofte voor het derde ons te behelpen mette macht, die Godt ons verleent heeft teghens de goens die ons soudon willen oeruelen; soe duncket my, om van het eerste te sprecken, bouen dien dat wy by alle andere natien daer deur te rechte soudon moeghen gescholden worden van grooter lichtuwerdicheyt ende ongertidicheyt, dat het is wtermoeten rymet ende dinderheyt, weede brengende onse gawze bederffensise, ende dat men daaromme gemeyne en can noch en behouf daer toe te verstaene; tot het welck sychtens moeglick meer personen soudon greeycht zyn, ende tzeifde voorhouden, ten wero dat alreede den naem van de Coninc van Spaenguen ende syn authoriteyt, wt oorlecke van het voorreueren tractat, en wero wigeroyt; soe sal ick dan tgeens my wopende het voorgaende eerste priack dunck, seggen, ende daer naer spreken van de andere.

XVIII.

Ende eerst, voor soe veelde eenige wilen verthoonen den Reconcillate mette Spanguern, onder tdezel van te oercoemen metten Maicoorten, ende dat dien volgoude *Luzette*, *Slant*, *Ruigen* ende andere, diuerse brieuen hebben geschreuen, ende wt dien eynde tegenwoordelyck wt Halle gecommen zyn den Marquis van *Ryburg*, den Heere van *Mortins*, ende den voorreueren *Ruigen*, waer naer oonlighe schynen te willen luysteren.

XIX.

Soe wil ick (als my een wrynick verstaende van de Provincien soecken) wel verstaen,

Rrrr

cicra,

ctaren, datter in alle die handlinge nyet en gefchieft, dan by instructie, wille, wete ende authoriteit van den Prince van Parma, gelyck genoech byrecht by: geene by an die van Gendt schryft, ende dat egeen van de voortcreuen personen han andersins en souden dorren veruordenen t'zint te doene; ende ingevallic yemink van hen sulcke in den sin hadde, en soude dat niet zo t'zinnen ende openbaerlyck doen, maar by secrete middelen ende wt bofader, dewelcke nochtans men oock noch niet en soude wagen veruouwen.

X X.

Soe het exempel van het tractat, dat gescheede tuschen de Prince van Parma ende die Malcontrenten, terwyle met handelde op de pacificatie wt Coelen, (dewelck onder een gelyck dexel ende ooulnur accoepenen wordt by sonige particulare personen) v' heden wel behoort wys te maeken ende d'ogen te openen, om te merken wat ghy van sulcke tractaten zoude kunnen veruachten, betbende z'licke vragen voorgebracht, soe ghy hebt moegen sien dat in stecde van eenen gedurige poyende ruste, die men hen veruolck welydo, sy syn gevallen in eenen kinteliche ende bloedighe oorloghe, dan zy niet te vooene waren, nae h'ndelsticke van den h'vlen Lande, ende gantz uytroeyinge van de warachughe Religie ende Gode Woorden, met veruynghe van alle de goede, daerf' alleenlyck vermoeden op hadden datf' de voorscreuen hunne sulcke nyet toeguden en waren; hebbende noch ten lesten, tegeen alle haer belofsen, conuictien ende eedplichten, van nyuue den Spangnaren ende Inuincen int Lande, dat niet hem overcomen was, wedergebracht, is in moeder getal ende met meeder auctoriteit, ende wt meerder kleinshelinge ende veruindinge van de Landstaten, dan oeyt te vooien geschact was.

X X I.

Daer en bruen is in die point te bemerken, dat niet den Malcontrenten is handelen, in wat voegen ofte manieren dat het soude moghen syn, innde anders nergots toe d'wesen, dan om syne Hoeh'eyt oorshacke daer mede te geuen om ons te voo-comen, ende mit goeden weege ende fundament te mogen veruyten, dat wy mit syne vyanden souden getructen hebben, binnen middelen tyde dat hy veriochte met ons te verueygen ende te reuolueren, dewelck hem soude doenen voor iusticatie,

ofte ten minsten wt onschuldige neffens den Coninck synen Broeder, ende die Coninghinne van Engeland, ende andere Princen ende Potentaten van t'Kraenryck, ende onse sake, die nu fauorabel is, alomme veruast te maeken.

X X I I.

Ende ten korten gesche, het contracten metten Malcontrenten, is tracteren metten Spangnaren, die den Malcontrenten gehruyck ende gebiet soe t'hem beliofe, ende brengst allenkens met diuerse accorden ende contracten tot d'uyterste vyandschap soe teghens de Religie ende Kerke Gode, als teghens ons; ende met den Spangnaren te contracteren, is tracteren mit den Malcontrenten, want alle t'geene den Spangnaren belioft te beuolken, fallen den Malcontrenten te weege beoeghen ende exccuteren is hun mogetlyck, alwert oock tot veruindeninge van hun eyghen Lande.

X X I I I.

Ouer en voren staet te bemerken, dat de hoerschappe van de Wales ouer desse Landen (alwaert daer soe vele conuen v'ueruen, dat de Spangnaren daer uyt v'uerolken, dewelck deur t'geene te vooien gepoouert is, wt behaere t'nal opparentie te hebben) soude onueruolcklyck ende oemuyter weesen, dan van de Spangnaren ofte Franchoyen, ende ofte men nyet soude genotshacke syn eenen scherp' toe te stene, om ons te wachten van hun v'ueruoye ende moewilckhoeyt, soe siet ofte meer als Franchoyen ofte Knaegnaren, dewelck men mach merken uyt den veruelden tyt, doent' nog (w'elnde niet een alleen met veruande verueenicht) nyet langhe met ons en conuen blyuen, wt dien sy euen soe volle mach ende hoerschappe nuuereen hadden soe sy wel beguoden, dat sy nochtans die principael' anspren van den Lande doen waren beuendende, als d'een Ouerste Veltheer, d'ander Ouerste van t'Poerds-volk, d'ander Generael van der Artillerie, ende den anderen van den V'ueruolken w'elende.

X X I V.

Ende voor toe veel het aenpact van metten Spangnaren selde ende euytlyck te tracteren, dunckt wy dat moed'oe soude weesen daer veel af te veruonen, ouermits dat het selde egeen fundament ende opparentie ter w'elken en heeft, men was, ouermits ick genoech veruolen hadde dat

vele personen zoxe voorfchieten, ende daer af propunten hooften, renige door den haer die zy hebben oegens te Francoysen, door de faulte hy hen oolaghs gedaen, andere onder edelci van de euyplandel, d'andere onder anderen eenen ichym, hebbende onchrens andere meyninge in hen herte, als van ons gautfchelyck te benemen do vryheydt van den Religie, van onse lichamen ende goederen, al lie alsoe dat sy hunne meyninge bedecken zet andere redenen. die der Gemeine aengenaem sijn, ende oenich enlaue irhymen te hebben.

X X V.

Doch het waerschynlicke van tgene datze by brengen, is, dat den Spaignoert so verre van ons is gefeten, ende soe laetsoe middels hoeft om ons te overuallen, daer de Francoys ons veel naerder is, ende alsoe veel lichelicker ons kan bespringhen. ende aenslagen maken om ons tonder te brengen.

X X V I.

d'Welck eenichsins soude moeyen plaetsen grypen, ingualle dat het suucur, d'intelligentie, met d'auttoriteit van deen ende van d'andere in deese Landen onder d'ingefootenen alle eens ende euen seclick ware. maer doet is groot onderscheyt maechen, want men wel gaverick heeft, dat zoo haest de Francoys die voorwaarden van synen contract heeft willen te buyten gaen, dat hy noyt veel personen tot sijn dienste ofso hem toegedaen geuonden en heeft, noch in langen noch nyet vinden en soude, want alle d'ingefootenen van deesen Lande hem eendrachtelick souden voderbaen, ongheden sy en hem niet en sijn verbanden dan d'into contract, met hem aengegaen.

X X V I I.

Maer het hoeft een ander aensien met den Spaignoert, want hy in deese Landen nyet alteenlyck tot synder d'caucion heeft die Prouincien ende Seeden die syne parthye nu houden, ende die nyet om d'nooyghe geuoen hebben, ende noch voeren met alle gawele, maer oock in het blinckste van onse eygen geloden menochsukliche personen sijn die haer draghen ende toegedaen sijn, soe datter nyet veel Spaignarden ofte kintmen souden van nooden weesen om ons tonder te brengen, want deur ons eygen Landeeten, heb'ende staender haere d'auttoriteit van den Coninc van Spaigne, wy wisthou overuallen, de Religie onse benomen, ende in stede van dien een Inqua-

die oepentlic ende hier gepart, onse goederen beroeft, ende onse priuilegien ende vryheden sonder oenich verdrach ofso gemade louden onse veldicht worden; sine dat uyte voorfchietuen warachtige enuaderende ende aensien genoech blyckt, dat de Spaignoert ons veel naerder is, als weseude in middel van ons geleten, dan de Francoysen.

X X V I I I.

Dit sijn die redenen, daeromme ick oegensins van aduyfse ben dat men ont den Spaignarden haedele; ende en can v sieden naer berghen, dat ny niet raetsamelyck soude duncken te wesen. oeyene van syne bioouen rontfangen. insulderuyt, gaverick dat het nyet soe haest en can te berde gebracht worden, ofte een yegelik siet dat alle die Hallingen ende Uytgeweken, die daer sijn gesworen vynden des waren Goddians; ende der vryheyt haere eyger Vaderlandt, haer eenstondt sullen hier in Landt willen begeuen, ende allesley listige practycken ende loofse vergiftighe aenslagen te wercke brengen, om die Borgheren ende Seeden togens elcanderen op te roeyen, ende eens verderflicke scheuringe in Landt te maeken tegen haer parthye, met den verborghenen Gespaignoertorden, in sucker vogen te striken, dat sy den ingefootenen geenen tyt noch moeyte en sullen toestaten om te kiezen, maer sullen haer met geweld ende bloestoringhen willen dwingen tot tgeue dat sy in den sta sullen hebben.

X X I X.

Alse welcken ick oegensins en acher gorden te sijn, noch in elovne noch groot, daer van te spreken, het en sy dat men met oenen de ware Religie, met alle de ware vryheyden des Vaderlandt, wil hebben ten eeuwigen daegen vrenyck ende gantzelicken uytgeroeyt.

X X X.

Voor alzoe veel den voorfchietuen elwtich aengact; ick wil wel andermael seggen, dat ick nyet en wil noch kan geloochene, of hy en sy, maer inhouden van den articulen van den tradate, veruallen van sijn recht, ende en heeft geen werckich fundamēt uwer om hem te behelpen, metten contracte, met hem aengegaen.

X X X I.

Daer en bouen aereck ik wel den quaden roude, dien hy gewilck heeft, ende weet Kett a oock

oock wel in wat perickel ick onse alle de myne geweest syn, ende dat ick (soe my de nature dat loert) wel behoordt (soe ick oock crvere) my selven te bewaren, soe lange als Godt my die gratie geeft.

X X X I L

Ick voerse oock wel, dat ingevalle hy goenen beteren raedt en neemt, dat hy onch hier naer soude anders middelen moegen soucken, om ons meer te besuldighen dan hy te vernen gesien heeft. wesennde daer ons geterecht dner het verlies van syno Eedolmans ende andere van synen Volcke, ende dat hy in deesen leston aenlagh egeen oere behaelt en heeft.

X X X I I I

Ende dat alzoe geen daet van een wys man soude wesen, hem twee naels een conen selven steen te slooten. daer wy nochtans in sorgo souden woesen, dat zulvde ons solde moegen gebeuren, ingevalle wy met hem oerquamen; ende alwaer soo dat deshalven geen perickel en ware, dat nochtans die wintmwichyct omkhen die twee naties soo groot sal wesen, datter lustol middel zal zyn om deen metten anderen versakert te wesen.

X X X I V

Ten lesten, dat aengesien de personen die ontrent hem zyn, zoude groetlyc te beduechten zyn, dat schier onse moeghen hem int hooft gesteken wurde eenich anslach tegens de Religie te doene, ende dat sommighe souden onder syno auctoriteit moegen yet ontfangen, om die by alle middelen te vernalken.

X X X V

Ick en wil oick nyet verslyngen datter veel van deester opinie zyn, dat nyet geoorloft en souden wesen te nuormen met eenen die nyet en is van onser Religie, allegerende eenighe pastoren om selvde te becomen.

X X X V I

Maer daer tegens bemerkte ick, dat hy tegenwoordelyc in zyn gewest is hebbende goede Steden, die welke, ingevalle wy hem afflaen, hy soude moeghen leveren in handen van den vyant, soet nyet wel moegellck is die te bewaren, stendor aenstentie van deen ofte dandere.

X X X V I I

Ende een yegelyc kan wel bemercken, in wat perickel daer sullen vallen Brussel, Aelst, Yperen ende Meenen, bouen het achterdoel dat daer deur die steden van Gent ende Antwerpen soude loonen te lyden; besunder oock (wessende de vyande Meester van den veld) in wat dangier die steden van Fyndthoven, Diest, Hoochstraten, Mochelen ende maer andere, ja het ganse Nijverdomme Geldre ende Graeffschap Zutphen, sullen comen te ganken, ende een yegelyc moet oock wel van wat importantie die voorscreuen Steden zyn.

X X X V I I I

Waer op ick nyet en kan voorby laten, v liden die memoire te veruercken van de grote couragie ende stoutmoetheyt, die tot vorndel van de gemene zaakke die van Bruysel hebben bechoort, soe dat wy moeten bekennen, dat zy die fundamenten van onse vryheyt hebben gelocht, om dewelcke te beschermen, wy beboren alle middelen, die ons Godt heeft gegeven, naer onse ytterste vermogen en te leggen.

X X X I X

Wy moeten oock aensien, dat ingevalle wy den voerscreuen Heere veruormen, wy hem voor vyant zullen hebben, ende by consequentie den Coninck zynen Broeder, d welck ons eenen nyctwen ende sweren last zal wesen. want wy nyet alleentlyc daer deur en zullen verliest alle de trafique soe op Spangien als op Franckryck, moet oock in dangier, van selvens d'uyngen te worden van twee soe machtige Princken.

X I

Voor alsoe vele als de Coninginne van Engelandt aengiet, al te zne, dat ick niet en mynels ofte zy en zal zulcken seyt, als hier aengerichte is geweest, nyet goet vonden, ende dat heer dat selvde groetlyc leet sel wesen te verhoene, sodanighe mits die goede ende moonichsuldighe recommandatie ende zoo eerlycke goetvychenisse, die haer Maveyct een ons van syno Hoohoyt heeft gedaen, tot te seggen dat gues dat wy tot dionis van hem zouden doen, zy achten zoude toe haeren personen ghedaren te wesen; nochtans, ingevalle dat zy verhoert, dat een ons gebouden heeft dat deese twist nyet en is bellis ende venenicht, is te beduechten, dat haere Maveyct dat refus nyet goetvychen sal.

X L L

Wy moeten oock nyet te min aenſien ende bekennen, hoe luttel correſpondencie ofte vrienden wy aldern hebben, zoe dat te beſorghen is, dat wy ganſtelyck zullen van alle buyten hulp ende middelen verlaeten weſen; behaluen dat het onwyſelyck te vermoeden ſtaet, indien wy roten Hertoch nyet en verdragen, dat den pas van Franckryck van ſtooden een des vyant een allen syden zal geopent ende vr/ gemaeckt worden, waer door hy middel zal hebben om nyet alleen alle lyfſoche, prouande, amoitien van oorloghe, opeallick verſien te worden, maer oock van geld, brieuen, Borden, Ambaſſiden, joo leegers, ſoc te poerde als te voete, vrylyck, ſoeder eenigo ſtoeringhe aldert te ſchloen, ſoe dyckwils alst hem gottelien zal; het welcke, ofter een ſake van gewicht ſy alſo nyet, kan men lichtelyck uyrachten, dat men noch ſiet, zoe haest als denſeluen pas voor eenen corum tyt is geſchoon geueet, tot welken pryſe het corum opperent is, ende in wat groete ende ſware benumtheyt dyo vyanden van ſtooden een gualten zyn. ſoe dat haren groten ende verſchrickelicken haerteegeter als wasch geſmolten ende vergaen is, ende ſoude noch meer vergaen ſyn geweest, indien dat men het ſelue een der walt van doefe Landen hadde cunnen doen; in alle gualte een yogelyck een lichtelyck ordeelen, indien hals geſchiet, dat off wy ſeluen die middelen hadden om des vyants machte in den velde weder te haene, ſoe zoude nochtans uyt de onpauze van te pas van Franckryck, desen oerlogh langduerigh, ja miſchlien oock oneyndelyck moegen worden.

X L I I

Daeromme moeten wy nu voor alle dingen, ende laſuadertheyt wel ende wyſelyck letten op onſe middelen, om te weten oft wy oock de machte hebben om alſidcken laſt alleens te draegen; ende iot paraculter nu tegenwoordelyck moeten wy overleggen, oft wy wel die middelen hebben om bynd houen, ofte noch anders plaetzer die ſouden moegen beſegert worden, t. w. alleſſen, dewelcke, ingeualle dat wy quamen met ſyne Hoebeyt t. accorderen, ſyne machten by een voegende, lichtelyck ſoude moegen onſeluet ende geholpen worden.

X L I I I

Willende v lieden oock wel waerſchouwen, dat die van Gend alreede geſchreuen hebben, dat doefe egeen middel na weten
J. V. Dael

om het garniſoen van der ſtadt van Aelt te beſaen. ende begeren daer toe aſſiſtenſie van andere Prouincien, waer wt myn Haeren behooren by haer ſeuden te overleggen den waer ende geſegeuſtheyt der gemoeue zaechen, op dat wy ons ſeluen niet en bednegen, oft en pluimſtrycken.

X L I V.

Ick en wyſel oock nyet, oft een yogelyck zoude wel goedvinden dat men de ſtaden van Dennewoede, Duynſterke, Dicx-mude ende Vluoorden, wederomme crege; maer alzo het in onſe macht niet en is doe mer gewelt te becoemen, volcht dies uytte, dat wy die niet en cunnen becoemen dan by wege van accorde, waer iſt dat den voorſcreuen Heere van ons quilck te vrede ſchynct, ſal die lieuet keeren in handen van de vanden, dan ons wederomme te geuen.

X L V.

Ende voor zoe verre het perryckel raecht, ingeualle wy voor ons ſien willen, is beeter, geuocſchlycter ende zonder opſprake, daer tegens nu ter tyt te verſine, dan oyt te voeren, waer wyder verzoekertheyt van den Heden angaende, zonder begryp, moegen zoe loofen ende ordonneren, datze in egbeederhande wegeen en zullen cunnen gemillen in de volle macht ende gewelt van den Heringe.

X L V I

Der zaechen van der Religi haluen, is te hoopen dat Godt ons die gracie ende middel geuen zal om die (tracierende meuten Hertoghe) te beeter te houde ſtaen dan andersins, want grootlyck is te beduchten, dat ingeualle men meuten Hertoghe niet en ouercompt, datter veel Kercken van de cleyne Steden (die wy, ſonder Godt te vercoeren, nyet en cunnen verlaeten) ende oock groote Steden moegelyck zullen in groot perickel vallen, doe gebroecke van machte om die te cunnen onſcheten, ende in allen geualle zullen immers die Steden, die den Hertoghe nu in ſyn gewelt heert, (zoe verre by die den vanden ouerleuert) onwyſelyck van alio exercitio der waerter Religi berooft werden, het welcke een groote ſchade ende verlies weſen ſal voor de Gemeynſe Godes.

X L V I I

Noepende dat ſommighe ſeggen, dat ons exheerens goorloſt en is te tracteren met
S 888 eenen

eenen Prince die niet gehoelyck en is van der Religie; ick bekou wel dat ick geenem zoe grooten Theologien en ben, dat ick de questie soude kunnen besleffen; ick sie nochtans wel dat alle de Kercken van Christenryck daer eghen swaricheyt in en maecten, want de Kercken van Vranckryck, gestilleert metten Prince van heurer natie, ende den Duytsche Vorsten, hebben tot diuersche reysen met heuren Coninck gehandelt ende overcomen: De Cantons van de Zwitsern hebben alliancie metten anderen, wofonds nochtans van diuersche Religien, ende hebben binnen een maent herwaert hunne alliancie metten Coninck van Vranckryck bevestiget: Die van Geneue zyn oock in alliancie met den Coninck van Vranckryck getreden, die hun oock goede assistencie doen verlenen sonder heer gesden: Het Coninckryck van Engelandt en heeft alliancie die het met doer Landen iakle niet gebrooken in der voorleden tyden, doen hier oghen ander exercitie van de Religie dan der Roomsche en was: Soe het oock niet en doet met den Coninck van Deenmarcken: Die van Schootlandt houden oock hunne alliancie met Vranckryck, dewelcke acht hondert jaeren gedurt heet: Doer Landen metten Rycke, ende het Rycke met ons: De Hanse Stooden, onder liehtodes wofonds van diuersche Religien, bliuen al in een verbandt: De Princen ende Vorsten van Duytlandt hebben voor hoer Hontē ende Ouerste den Keyser gecoren, die van andere Religie is dan den meestendeel van de Keurnisten ende andere Princen van den Rycke: Die Kercken van Poolen hebben eenen Coninck gecooft die oock van hunder Religie niet en is: Die Waldoyten zyn metten Coninck van Boeheme: Ende die van Vallee van Angroue metten Hertogh van Saaxen overcomen. Beghere daeromme, dat men my wil onschuldigen dat ick soe voete Kercken, ja alle de Kercken van Christenryck, niet en kan verdomen, oft in deesen deel afschuldigen; niet te min, sal altyt wel van dieu surse sijn, dat wat accorde dat wy anbraghen, dat moe sulken bespreck ende conditie zy, dat de Religie wel versteekert bliue, alzoe veete conglints in onse macht is die te versterken.

X L V I I I

Dix sijn de roedenen, dewelcke my duncken dat men wel behoort te wighen van de een ende dander zyde, angaende het voorscreuen tweede point, gheselt in deliberatie, dewelcke my duncke groot swaricheeden te hebben, mitz de verseyden opnamen des eenighe Stoden angheseghen heb-

ben, want ingevalle dat men van meyninge is accorderen, is te bedueren dat ben eenige Stooden zullen seyden; ingevalle dat men niet en accordeert, dat oock eveningelyck eenige Stooden, sonder verlaeten de warden, sulen sulcke partie kiezen, alsoe tot heurer verseeckertheyt zullen best gemenen vinden ende zullen kunnen becomen, daeromme dient op doel: zoecke wel rypelycken getich te worden.

X I I X

Het derde point is, van nu te beschermen met onse eygen macht; inde moeten bekennen, dat ingevalle wy sulcke resolutie nemen, in den eenen dat wy groot gebreck hebben van goet getal van Hooffden ende Soldaten van onser natie, soe yst die dat dooringhe veel van die heeft ongebracht ende gelycken, als oock nu dat het Land kleyn is, ende dattet veel zyn by den vlandt, onde den nietstodeel van de gene die hier voormaels ten Coninck van Spaignen godient hebben, daeromme, mitz dat het volck van desen Quartier hun meer begeeft inder companyship, dan totter wapenen te handelen.

L

Soe eest, dat van noode si wesen een goet getal van Vreindelinghen te gebruyken, die welcke, om dat in voortyden qualyck hier getruwert zyn geweest, men die hier zoe wel ende zoe haer niet en zal kunnen doen comen, als men wel soude behoeren ende nodich te.

L I

Daer en bouen salder groot swaricheyt vallen, om te vinden de plaatsen daer moese sal moeghen lieken, niet te min soude men daer naemels op inreghen letten, ingevalle men anouerde doer resolutie; soe veel iser nochtans aff, dat altyt better sal wesen hem te herwarven, op die van der Religie, dan op andere.

L I I

Voor soe ruste het gelt angest, mitz in wel kennelyck wat groote swaricheyt daer tot noch toe altyt geweest sijn, om allienlyck zoe veel te vinden als van noode is geweest om de garnisonen te betalen; soe dat het te verwonderen is, dat mitz der quade betaelinge, wy onse Stooden tot noch toe sonder andere mynre te unde behoeren hebben kunnen ghehouden: Nu is alzoe,

alzo, dat het geldt is het steunfel van der oorloghe, ende dat soude het selfde al te vergeeffs ende onnut sal wesen dat men sal buyten.

L I I I

Ingeualle men dan goet voort dit point an te ligen, soude nootelyck wesen een oft meer Hooffden te kiezen, denwelken men soude moeten onderdanich wesen, niet met woorden meer metter last, om mors sulcken tyt geduerende, als men soude getrueden vinden; ende zoude moeten kiezen eenen Raet van luyden van eeren; ende tselfde gedaen, hem een yegelycken tot syn beroepe ende laste te begeuen, zonder hem voorder te onderwinden van het seyt van den oorloghe ende stase; hem betrouwende ende verlatende op de ghem die sy daer toe souden hebben vercrenen, dewelcke naer hunne enclamentie, ende tot bewarenisse van hunnen eere souden aduissieren ende raden te geue hem oorbeytlicke ende nootelyckste soude duucken; ende souden hunne ordonmantie moeten schetruolgen, ende die promptelycken ende sonder wederleggen rhexicouuert worden; heboudelyck, dat maedien dat d'execucie van dien gedaen soude wesen, eenen yegelyck soude geoorloft ende vry zyn, dat tegh te verthouwen te proe dat hun oorbeytlyck soude duncken te wesen.

L I V.

Deese reegel ende ordre soude nochtans onnut ende te vergeeffs wesen, ingeualle de middelen niet geroet ende voor de hand en zyn, om gelds genouch te hebben, waer af men den voorscreuen Raedaluyden metter daet, ende niet alleentlyck met belasten soude moeten doen blycken, om hem te verwillighen dien last seer te nemen, ende hen getrouwchlyck ende gewillichlyck daer in te quytten.

L V.

Hoe vele daer toe zoude van node wesen, suldy myne Hoeren moegen verstaen deur den staet die ick daer af zwaecht hebbe, waer af ick copie hier made overgeue, soe van tegene behouuen soude soe ene ordinarise als extrordinarise lasten van den oorloghe; v lieden wel willende versieken, dat men te vergeeffs is raedtslaegendo, ingeualle men alsulcken ordre nyet en stelt.

L V I

Ende al ist alzo, dat ick nyet en wil laceren die gecno, die seggen dat men op

Godt moet betrouwen, want :zelfde zeer goet ende warachtich is; noch ~~men~~ soe meyne ick oock, dat soe wannet men eenighe saecken sonder middelen wil ontfangen, ofte dat arger is, dat men deur gierichoyt syn middelen achterhou, dat dat nyet en is op Godt betrouwen, maer hem is getrompceert; ende ter contrarier, dat is op Godt betrouwen, te gebruyken ende te acuuerden de middelen, die hem gestelt ons men te bieden, ende hem te bidden, dat by synen seggen daer meer wil loeten goon.

L V I I.

V lieden myn hleeren, nu deezen drie voorscreuen middelen voorgehouden, ende de redenen van wederleggen eenichsins verhaelt hebbende, ingeualle ghy my soude vragen wat my daer af goet dunckt, soe wil ick v lieden voor den eerten wel antwoorden; dat op wat resolute dat wy vallen, wy alreer moeten terfont ende sonder uytstel van een vre letten end: accorderen op de middelen, waer inne ick nyet en ste dat wy sulcken ordre stellen ende neermicheyt doen, alst wel van node ioude wesen.

L V I I I

Ende aengende de voorscreuen drie wegen, wil v lieden wel verclaren, dat het derde is tegene dat ick het beste vindo, ende alreer geuonden hebbe, ingeualle daer middel hadde gewoest om te houden staene, d'welck d'oustecke is gewoest dat ick alreede vier jaer verleden soe veel moeyte ende arbeyt gedaen hebbe om de Landen by een, vnde onder een groot accordt ende eendrachticheyt te houden; t'welcke doenda, wy wel souden metter gure Godes, niet cognoscende de macht van den Conink van Spaengen, goet middel gehad hebben om Don Jan ende andere uyt den Lande te verjagen.

L I X.

Naer de besydinge van de Landen uet-gercomen wesende, om de redonen genoecht kentlyck, ende in der warthayt tegen mynen mede, aenmerckende gelyck ick hier vooren geseclic hebbe; dat de Herren Staten, ende die xelvis die eenich belijh halden gegouen totter voorsc. eenicheyt ofte vrie, verclaren, geene middel te hebben ummo henluyden te beschermen; soe bin ick eerst van meninge geworden elders hup te soecken, soe dat de raede, van eenen vromden Prince te doen comen tot onser assistencie, is gewonderi gewoest by die gene, S 888 a die

die moegelyck dat niet dachten o'te meyn-
den te doen.

L X.

Maer gelycken ick hier vooren geroert hebbe, dat men soude meenen daer enant, die eenighe voorsichtichayt ofte wysheyt heeft, soude konuen het beleyd: van dese saecken aenwaerden, sonder de middelen ende conditien vooren verhaelt, abusiert men hem grootelycks, want het geeno man anders weyngypon soude, soude weeten discouren in de locht, ende zonder fondament ende voortganc te maecten; besondor aenschou nemende up de gewoonlycke traecheyt van de resolutien, ende opbrenghen van de middelen, dewelcke, ingemalle wy dit voorschreuen derde middel aenwaerden, te boduchten is, dat een sulcken ondre als bouen geicht is, ende gaes noonlyck is, by v lieden soe opt Hooft ofte Hoorden, den Raede alsoe middeien van gelden zal weesen gestelt, wy alreede een deel van onse goeden, Steeden ende Kercken verloeren zullen hebben, ende andere oorfsake geuen, om door desparatio van succurs ende partye te soecken, ende werten eenen ofte iken anderen tot heuren schanssien erale beboudenis, zoo zy best geraden zullen vinden, ranncken, dewelcke met hem sal brenghen het verlies van voele schone Kercken Godes, zoe dat wy, meynende de Kercke te bewaeren, deselue sulden verliecen; ende behoren daer op te letten, dat wy alsoe wel gebuuden syn te stregen ende raden voor dauidere Kercken, als voor die van de Stadt van Antwerpen: Oeus ceck te bedanken, ofte ingemalle alle daidere verloren gingen, (d welck Godt verhoode) die van Antwerpen wel zouden verseeckert weesen, ende datse oeck peynen wiken, dat Godt alsoe lief heeft, ende hem soe aengenaem syn de cleyns Kircken als de groote.

L X L

Ende loghewalle dat dit myn bedencken nyet aengenaem en zoude zyn, d welck ick my nyet en laet voersaen, maer dat het te groots swaricheyt met hem soude brenghen om te wercke te stellen ende respec-

tuoren; soe wil ick wel openlyck verclaren, dat ick nimmermeer geracen alsoe goet vynden en soude, mette Spocngberts in handelinghe te treden; maer ingemalle wy mit sroo Hoocheyt moeten handelen, dat het sal van dooden weesen te besien geen Stadt in perickel te stellen, ende dat men hem van het Oorlochswelek versekere, zonderlinghe van den Hooftden, dat zy den Scaten aengenaem syn ende hun eedt doen, ende inagelycks synen Raede.

L X I I.

Niet te min, soe ick oock gesocht hebbe, waer het anders doonlyck, soude t zeloe onglyck liener hebben, nochtans onder de voorsyde conditien ende middelen, want wy andersins geschapen souden weien ons, ende met ons vele andere luyden van oeren, te stellen in een merckelyck perickel van bedoruen te zyn, ende in handen van onse vyanden te vallen.

L X I I I

Dit is myn Heeren, dat my goet gedachte heeft v luyden voor te houder, voor myn goerduncken op sro gewichtighe saken, die nu ter syt worden in deliberatio gesteldt; v lieden niet te min huldende, dat ghy v lieden altyt wilt voegen met: Generalliteyt, ende v nyet en wilt laeten voersaen, dat ghy lieden v deen zonder d ander zoude kunnen beschermen; ende dat ghy nyet en wilt verachten een Kercke, d is zy cleyns, als tegenwoordige Eynhooren, dat belegert is, in dewelcke soe veel Crychslyuden zyn, die de Stadt soe getrouwelyck voor de Staten hebben bewaert. Ende oers v lieden gebueden hebbende, int goede te willen neemen dit myn bedencken, zal ick anderweeff verclaren ende protesteeren, dat hoedanzige resolutie gy lieden oock accept, behaluen dat de Religie in heur gobtel ende versekorheyt blyue, ick voor my genoemen hebbe, de resce van myns daegen te volbrengen in den dienst van de Generalliteyt, van v lieden myn Heeren, ende van de paetische Stadt van Antwerpen int particulier.

*Nach de authentieke copie, die den 3den Landender
Piscus - Raad No. 44.*